

Potiče poduzeća socijalne ekonomije i socijalne poduzetnike da:

- Postanu aktivno uključeni širom Europe u razvoj politika i strategija koje promiču njihov sektor djelatnosti. Poduzeća socijalne ekonomije i socijalni poduzetnici trebaju sami poduzeti daljnje inicijative za razvoj svijesti i vidljivosti sektora.
- Usredotoče se na socijalne ciljeve uključivanjem odgovarajuće kulture i metode poduzeća, daljnjim poboljšanjem zastupljenosti žena i mladih u vladavini, favorizirajući proces inovacija i eksperimentiranja te poticanje kulture evaluacije.

Poduzeća socijalne ekonomije i socijalni poduzetnici mogu biti značajan akter modernizacije socijalne politike te ekonomskog i socijalnog razvoja hrvatskog društva. Ovaj dokument je vrijedan zalag našim donositeljima odluka u razumijevanju sektora, uvažavanju njegove važnosti i daljnjem promicanju. Prateći europska iskustva i prilagođavajući preporuke našem kontekstu, potakli bi razvoj sektora, prije svega u pogledu povoljnijeg poreznog statusa, financijske podrške i razvijanja ljudskih resursa te promocije u javnosti i obrazovnom sustavu. Time bi se ostvarili i temelji za povlačenje značajnih EU sredstava (ponajviše iz Europskog socijalnog fonda) za ove namjene i omogućilo stasavanje sektora koji je još u povojima.

Literatura

- Babić, Z., Račić, D. (2011). Zadrugarstvo u Hrvatskoj: trendovi, pokazatelji i perspektiva u europskom kontekstu. *Sociologija i prostor*, 49, 191(3), 287–311.
- iPRESENT (2015) Izvještaj 01. MAPIRANJE NOVIH OBZORA. Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar

Vidović D. (2012). *Socijalno poduzetništvo u Hrvatskoj*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Vincetić, V., Babić, Z., Baturina, D. (2013). Definiranje područja i potencijal razvoja socijalnog poduzetništva hrvatske u komparativnom kontekstu, *Ekonomski pregled: mjesečnik Hrvatskog društva ekonomista Zagreb*. 64 (3), 256-278.

Danijel Baturina
Poslijediplomski doktorski studij
socijalne politike

doi: 10.3935/rsp.v23i3.1421

ENHR KONFERENCIJA: VLADAVINA, TERITORIJI STANOVANJE

Belfast, 28. lipnja – 2. srpnja 2016.

Konferencija Europske mreže za istraživanje stanovanja održala se od 28. lipnja do 1. srpnja 2016. u Belfastu. U radu konferencije, koja je uključivala 24 radionice, četiri plenarna skupa te kolokvij novih stambenih istraživača, sudjelovalo je ukupno 354 sudionika.

Konferencija je počela uvodnim plenarnim skupom u sklopu kojeg su održana tri izlaganja sjevernoirskih domaćina. Nakon uvodnih riječi predsjednika ENHR-a Petera Boelhouwera, Paddy Gray predstavio je temu ovogodišnje konferencije, objašnjavanjem promjenjivog odnosa političkih (vladavina), geografskih (teritorij) i rezidencijalnih (stanovanja) čimbenika u konstituciji socijalne dobrobiti stanovništva europskih zemalja tijekom dugotrajne krize. Siobhan McCauley održala je izlaganje naziva »Važnost istraživanja

u doba politike štednje« u kojem je prikazala kronologiju rada stambene korporacije Housing Executive u proteklih 45 godina i ujedno predstavila njihove najvažnije istraživačke programe u Sjevernoj Irskoj. Jennie Donald održala je izlaganje naziva »Vladavina, teritorij, stanovanje: pregled« u kojem je detaljnije problematizirala volatilitnost stambenih tržišta u čitavom Ujedinjenom Kraljevstvu s naglaskom na dinamiku ekonomske krize i njezinih posljedica povodom »ispuhivanja nekretninskog balona« te na obnovljenu važnost socijalnog stanovanja u zemlji s dominacijom privatnog vlasništva u strukturi stambenih statusa.

Nakon uvodnog plenarnog skupa, Peter Shanks iz Sjeverne Irske predstavio je zbornik naziva »Stanovanje u Sjevernoj Irskoj« koji je uručen svim sudionicima konferencije.

U sklopu prvog službenog plenarnog skupa pod nazivom »Sjevernoirski kontekst – stanovanje u podijeljenom društvu« također su održana tri izlaganja domaćina. Eileen Patterson iz neprofitne stambene udruge »Fold« održala je izlaganje o konceptu »dijeljenog stanovanja« (eng. *shared housing*) koje je predstavljeno kao *policy* odgovor na nepodmirene stambene potrebe stanovništva u naseljima obilježenim sukobima na temelju političkog i religijskog rascjepa između republikanaca/katolika te lojalista/protestanata u sjevernoirskom društvu. Izlaganje slične tematike pod nazivom »Kontekst rezidencijalne segregacije« održao je Ian Shuttleworth longitudinalno prikazavši demografsko raslojavanje katolika i protestanata u Sjevernoj Irskoj. Najupečatljivije izlaganje naziva »Kejnzi-janizam baziran na cijeni stambene imovine« održala je Michelle Norris u kojem je predstavila rezultate komparativnog istraživanja »uspona i pada« stambenih tržišta u Irskoj i Španjolskoj tijekom 1990-ih i

2000-ih. Porast hipotekarnog zaduživanja uslijed proliferacije kreditne ponude i globalno umrežavanje financijskih i stambenih tržišta te povišenje cijena nekretnina, izlagačica je navela kao temeljne indikatore financijalizacije stanovanja i stvaranja nekretninskog balona u zemljama EU-a u kojima su deregulirani financijski sektor, rastući prekogranični tokovi kapitala te niske kamatne stope bili sastavni dijelovi arhitekture nadsudnacionalnog monetarnog sustava kojem su pripadali. U razdoblju do financijske krize stambeno zaduživanje je zbog velikog udjela u ukupnom javnom dugu postalo značajnim dijelom gospodarskog rasta spomenutih zemalja nakon procesa deindustrijalizacije. Iz tog razloga, izlagačica je došla do razlikovanja standardnog i kejnzi-janizma baziranog na cijeni stambene imovine: dok se strategija rasta u prvoj varijanti temeljila na povećanju javnog deficita u svrhu povećanja zaposlenosti kako bi se povećala potražnja, u drugoj je varijanti privatni dug kućanstava postao pokretač rasta cijena nekretnina koji zatim pokreće porast potražnje, što je naposljetku rezultiralo krizom.

Drugi plenarni skup naziva »Politike i istraživanje – Urbana agenda EU-a i uloga stambenih istraživanja u nemirnim vremenima« sastojao se od opširnog izlaganja naziva »Zašto Urbana agenda za EU?« koje je Eleni Paleologou održala ispred Generalnog direktorata za regionalnu i urbanu politiku pri Europskoj komisiji te naknadne panel rasprave u kojoj su sudjelovali Jim Hayton, Agata Krause te Gerry Muscat, dok je u ulozi moderatorice bila Darinka Czischke. Izlagačica je navela razloge usvajanja Urbane agende EU-a kao »nove radne metode« posebno naglasivši potrebu izgradnje širokog partnerstva lokalnih i nacionalnih vlasti, Europske komisije i stručnjaka kako bi se adekvatno odgovorilo na probleme gradova. Temeljna

načela Urbane agende EU-a su partnerstvo, uključivanje gradova svih veličina, višerazinski i međusektorski pristup vladavini te transparentnost. Planirani ishodi uključuju poboljšanje razvoja, implementacije i evaluacije zakonodavstva i instrumenata EU-a, osiguravanje boljeg pristupa i iskorištavanja europskih fondova za gradove, poboljšanje baze znanja o urbanim problemima, razmjena najboljih praksi te suradnja među gradovima. Izlagačica je navela indirektna načina kojima se može utjecati na dobivanje »najboljih rezultata u stanovanju« poput integriranog pristupa, urbanog planiranja, poticanja resursne učinkovitosti i drugih. Kratka generička rasprava među panelistima o prednostima urbanih strategija utemeljenih na istraživanjima, mogućim problemima financiranja projekata socijalnog uključivanja, siromaštva, segregacije i nezaposlenosti, te važnosti političke volje i lobiranja pri apliciranju projektnih prijedloga potom je prekinuta zbog nekoliko kritičnih pitanja iz publike koja su naslovljena goruće probleme u EU. Naime, nedostatno naslovljavanje britanskog izlaska iz EU-a među panelistima i na konferenciji uopće, otvorilo je pitanje poželjnosti još jednog opširnog i regulacijski usmjerenog pristupa urbanom razvoju na nadnacionalnoj razini. Drugim riječima, postavilo se pitanje podrazumijeva li Urbana agenda EU-a »previše Europe« u ovom trenutku? Optužbe za birokratsku neučinkovitost europskih regulacijskih mehanizama te manjkavosti supsidijarnošću ograničenog zakonodavstva u području urbanog razvoja i stanovanja panelisti su uglavnom odbacivali zbog uvjerenja da će partnerski dijalog i politike bazirane na znanju uz dovoljnu dozu financiranja prevladati moguće proceduralne nedostatke programa. Na kritiku iz publike o nepostojanju panela, radionice ili bilo kakvog tipa rasprave na temu odnosa stanovanja i izbjegličke krize sudionici pa-

nela i glavni organizatori konferencije nisu ponudili odgovor.

Nakon ovog plenarnog skupa, Christine Whitehead je kratko predstavila zbornik naziva »Prekretnice u europskom stambenom financiranju«.

U sklopu trećeg plenarnog skupa pod nazivom »Stanovanje, susjedstva i zajednice«, renomirani istraživač stanovanja Richard Ronald održao je impresivno izlaganje naslova »Teritoriji i temporalnosti stanovanja i dobrobiti: od režimskog do sastavnog pristupa« nakon čega je održana plenarna rasprava u kojoj su sudjelovali Isobel Anderson i John Flint. U izlaganju je inovativno problematizirana dugogodišnja istraživačka veza između socijalne države i stanovanja, posebice od formulacije tipologije režima socijalnih država G. Esping-Andersena 1990. koja je postala svojevrsni izvor frustracija stambenih istraživača zbog sadržajne nekompatibilnosti oblika stambenog zbrinjavanja i ideal-tipskih klastera socijalnih država. Izlagač je predložio novi eksperimentalni način smještanja stanovanja u kontekst rasprave o socijalnoj dobrobiti uvođenjem postmodernistički inspiriranog pojma »sastav« (eng. *assemblage*) koji definira kao »spoj diskretnih dijelova, objekata i subjekata, koji je sposoban proizvesti efekte«. Režimi i sustavi zapravo su ideal-tipske kategorije koje ne odgovaraju stvarnim različitostima među regijama, gradovima pa i unutar samih gradova. Postoje različiti socijalni podsustavi koji služe kao izvori dobrobiti te se kao plod njihove interakcije kroz vrijeme i prostor oblikuju različiti sastavi. Naglasivši da je ovaj pristup još uvijek »u poveljama«, izlagač je pozdravio kritike u plenarnoj raspravi.

Na posljednjom plenarnom skupu naziva »Teritorij, prostor i socijalna kohezija« održana su dva izlaganja. U izlaganju

naziva »Kako stanovanje može doprinijeti izgradnji mira u Sjevernoj Irskoj?« Deirdre Crawford detaljno je predstavila ulogu prije spomenute sjevernoirske stambene korporacije u izjednačavanju alokacije stanova objema sukobljenim stranama tijekom višedesetljetnih prisilnih migracija stanovništva za koju smatra da je ključna u izgradnji dobrih odnosa i mira u budućnosti ove zemlje. Christine Lelevrier održala je izlaganje pod nazivom »Različitost i socijalna kohezija: dvoznačnosti u područno baziranim politikama u Parizu« kojim je pojam socijalne kohezije vezala uz prostor i teritorij, a zatim predstavila odnos socijalne kohezije i teritorijalnih strategija socijalnog uključivanja etnički, religijski i politički raznolikog stanovništva od strane pariških vlasti koje promoviraju socijalnu koheziju diverzifikacijom stambenih statusa, širenjem normi dominantne kulture i vrijednosti u siromašnim naseljima te civilnom participacijom.

Radionice na konferenciji odvijale su se paralelno u dva uzastopna termina, a nosile su sljedeće nazive: Kolaborativno stanovanje; Invaliditet i stanovanje; Socijalna politika, beskućništvo i socijalna isključenost; Stambena i urbana politika u istočnoj Europi; Stanovanje i urbana održivost; Stanovanje i životni uvjeti starih; Stanovanje i obiteljska dinamika; Stambena ekonomika; Stambene financije; Stambeno pravo; Stanovanje u zemljama u razvoju; Tržišta zemljišta i stambena politika; Dinamika stambenog tržišta; Metropolitanska dinamika: urbana promjena, tržišta i vladavina; Migracije, rezidencijalna mobilnost i stambena politika; Manjinske etničke skupine i stanovanje; Urbana susjedstva i zajednice u nepovoljnom položaju; Tržišta privatnog najma; Rezidencijalne građevine i arhitektonski dizajn; Rezidencijalni kontekst zdravlja; Rezidencijalni okoliši i ljudi; Socijalno stanovanje: institucije, organizacije

i vladavina; Stanovanje u južnoj Europi; Stambena regeneracija i održavanje.

Radionicu naziva »Socijalna politika, beskućništvo i socijalna isključenost« vodila je Magdalena Mostowska, na kojem je prvo izlaganje naziva »Dobrobit u stambenim istraživanjima: zašto, što i kako?« održao David Clapham. U tom su izlaganju predstavljeni alternativni pristupi mjerenja dobrobiti s odmakom od utilitarnog ekonomističkog poistovjećivanja bogatstva i dobrobiti prema dobrobiti kao višedimenzionalnom konceptu koji je višestruko uvjetovan životnim šansama, socijalnom uključenošću, stambenim statusom te općim zadovoljstvom životom pojedinaca i njihovih obitelji. Alex Marsh održao je izlaganje pod nazivom »Interpretiranje stambene politike: pokušava li konzervativna stranka uništiti socijalno stanovanje u Engleskoj?« u kojem se usredotočio na stambene politike u Engleskoj tijekom dvaju razdoblja (2010. – 2015. i 2015. – danas). U ovim je razdobljima konzervativna stranka promovirala uništenje socijalnog stanovanja snižavanjem cijena otkupa stanova kroz shemu »prava na kupnju«, proširenjem tog prava na neprofitne stambene organizacije, uvođenjem »priuštivog« (80% iznosa lokalnog tržišnog najma) umjesto socijalnog najma, ukidanjem vladinih subvencija gradnji novog fonda socijalnog stanovanja i sličnim potezima.

U sklopu radionice »Istočnoeuropsko stanovanje i urbana politika« koju je vodila Sasha Tsenkova, Magdalena Gorczynska je održala izlaganje naziva »Vlasničke strukture i stambene politike u Varšavi« sa svrhom opisa i objašnjenja položaja stanova predratnih zgrada na stambenom tržištu u Varšavi u odnosu na proces povrata imovine nacionalizirane 1945. i njegove posljedice. Na temelju triju studija slučaja različitih varšavskih naselja izlagačica je ustanovila da postoje »podtržišta« unutar

grada s različitom ponudom denacionaliziranih stanova u odnosu na cijenu i kvalitetu. Izlaganje naziva »Urbana politička ekonomija postsocijalističkih gradova: slučaj stambenog rasta u Kijevu« održala je Alona Liasheva, u kojem je pokušala objasniti kaotičnu prirodu rasta stambenog fonda u glavnom ukrajinskom gradu kao proizvoda koruptivno-klijentelističkih koalicija privatnog sektora i lokalnih vlasti.

Na radionici »Socijalno stanovanje: institucije, organizacije i vladavina« koju je moderirao Gerard von Bortel, izlaganje naziva »Prema prilagodljivosti socijalnog stanovanja u gradovima« održala je Sasha Tsenkova u kojem je predstavila preliminarne rezultate komparativnog istraživanja sposobnosti prilagodbe sektora socijalnog stanovanja za vrijeme krize u glavnim gradovima država koje, prema J. Kemenyju, tipološki pripadaju unitarnim sustavima stambenog najma – Beču, Amsterdamu i Kopenhagenu. Spomenuti sustavi su prilagodljiviji u organizacijskom, okolišnom, socijalnom i ekonomskom smislu od liberalnih. Uzrok tome izlagačica je pripisala robusnosti i snalažljivosti institucija socijalnog stanovanja i boljem *policy* intervencionizmu.

ENHR konferenciju 2016. nije odlikovala dobra organizacija plenarnih skupova i radionica za razliku od prethodnih godina. Osim očitih propusta u informiranju sudionika o neodržavanju i spajanju pojedinih radionica, velike je probleme sudionicima stvorila i neažurirana verzija tiskanog konferencijskog programa koji je obilovao nepouzdanim informacijama o točnom rasporedu izlaganja radova na radionicama koje su se paralelno odvijale na dvjema gradskim lokacijama. Zbog prije spomenutih razloga mnogi su sudionici konferencije, uključujući i autora ovog priloga, ostali uskraćeni za neka vrijedna i zanimljiva izlaganja – posebice o primjerima dobrih

praksi stambenih reformi u postsocijalističkim zemljama što bi naposljetku bilo korisno i relevantno za stambeni razvoj u Hrvatskoj.

Konferencija Europske mreže stambenih istraživača 2017. godine bit će organizirana u Tirani.

Josip Pandžić
Poslijediplomski doktorski studij
socijalne politike